УДК 007: 821.161.2

ШЕВЧЕНКІВСЬКА ТЕМАТИКА НА СТОРІНКАХ «ЗАПОРІЗЬКОЇ ПРАВДИ»: формування у читачів національно-патріотичного світогляду

КОБИНЕЦЬ Алла, канд. філол. наук, доц.,
лауреатка премії імені Івана Франка
Інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, вул. Мельникова, 36/1, Київ, Україна, e-mail: ravlik5@ukr.net.

У статті розглянуто досвід обласної газети, спрямований на виховання в її читачів світогляду, утвердження національної пам'яті. У цьому напрямі «Запорізька правда» працює досить плідно, вміщуючи публікації про Т. Шевченка та події, пов'язані з його 200-річним ювілеєм. Газета не лише пропагує рідне українське слово, а й учить гідності, людяності, допомагає пізнати глибину мови через пристрасне слово Кобзаря.

Обласна газета, друкуючи шевченкознавчі матеріали, звертається як до минулих днів, так і до сьогодення. Серед газетних матеріалів – репортажі (фоторепортажі), актуальні інтерв'ю, статті, збагачені різноманітним фактажем, що дає змогу глибше осягнути важливість обраної теми та її значення для читачів зокрема, і для дослідників історії української преси загалом.

Важливим моментом у публікаціях є присутність автора, його власні дослідження в царині шевченкознавства, висновки. Однією з особливостей висвітлення шевченківської тематики на шпальтах «Запорізької правди» є розміщення кросвордів, головним складником яких виступає творчість Великого Кобзаря, що «зашифрована» у назві конкретного твору чи його героєві.

***Ключові слова**: Тарас Шевченко, національна память, світогляд, медіапростір, публікація, мова.*

Вступ. Мовна ситуація, в якій перебуває нині реґіональна преса, та її аналіз свідчать, що вона потребує не лише вдосконалення, а й спеціального дослідження з огляду на проблеми, які лежать на поверхні: це, насамперед, тенденція до безграмотності, яка набуває масового поширення. Журналісти місцевих видань, як правило, не утруднюють себе дотриманням мовних норм і правопису, а нерідко використовують загальновживані слова та висловлювання, які не завжди відповідають своєму значенню, а отже, ніяк не прикрашають контент. Тому тема виховання читачів та їх залучення до газетного слова стає дедалі примарнішою, що зумовлює погіршення конкурентоспроможності друкованого видання, яке прагне закріпитися на ринку.

На жаль, у періодиці Запорізького реґіону українська мова практично витіснена з ужитку (за винятком обласної газети «Запорізька правда», частково – двомовної міської «Запорозької Січі» та інших районок). Зокрема, мовна традиція «Запорізької правди» була започаткована ще 1 вересня 1939 р.: відтоді в історії видання розпочався «українськомовний» період, який триває і до сьогодні [1].

Об'єктом дослідження є публікації шевченківської тематики, уміщені на сторінках обласної українськомовної громадсько-політичної газети «Запорізька правда», приурочені до 200-літнього ювілею Великого Кобзаря.

Актуальність теми важлива насамперед тим, що завдяки статтям, репортажам, нарисам, оглядам листів, кореспонденціям, присвяченим шевченківській тематиці, розкриваються головні функції газети – виховна, яка орієнтована насамперед на виховання в читачів патріотизму, національної пам'яті та свідомості, прищепленні любові до рідної мови, формуванні мовної культури в реґіоні.

Шевченківська тематика неодноразово ставала предметом дослідження українських журналістикознаців. Зокрема, в історії

української преси ця проблематика проаналізована в працях А. Животка, І. Михайлина, В. Здоровеги, М. Нечиталюка та ін. З огляду на історичний контекст, зверталися до шевченкознавства на шпальтах регіональної преси І. Крупський [2], М. Романюк [2], Н. Сидоренко [3]. Ґрунтовно Шевченкіана розглянута в двотомному словникові [4; 5]. Важливими є також матеріали, що стосуються історії обласної газети «Запорізька правда» [6].

Методи дослідження. У статті широко використано загальнонаукові методи: індукцію, дедукцію, синтез, узагальнення, порівняння, що дозволили виокремити зі значної кількості публікацій обласної газети «Запорізька правда» за 2014 р. публікації, присвячені Т. Шевченкові, проаналізувати їх виховне значення, провести певні історичні паралелі, наголосити на значенні виховної функції сучасних засобів масової інформації.

Результати й обговорення. Сила друкованого слова, а також його вплив на читача нині відіграє неоціненну роль у визначенні його світогляду. Особливо, коли тематика стосується знакових віх у житті суспільства. Безперечно, такою темою стало висвітлення подій у реґіоні, пов'язаних із відзначенням 200-х роковин генія українського народу Т. Шевченка. Запоріжжя готувалося до цієї дати по-своєму. Тому «Запорізька правда» намагалася найповніше відтворити найяскравіші моменти, пов'язані з цією непересічною подією.

Прикмето, що лише протягом трьох місяців 2014 р. на шевченківську тематику в «Запорізькій правді» було вміщено понад 50 публікацій (у 24 номерах): практично через номер читачі натрапляли на згадку про Кобзаря чи його пристрасне слово. Редколегія прийняла рішення друкувати поезії із «Кобзаря» протягом усього календарного року, нагадуючи читачам про ювілей видатного сина українського народу.

Гострим моментом у висвітленні шевченківської тематики на сторінках видання можна вважати публікації про спорудження пам'ятника Шевченку в Запоріжжі, якого й досі, на жаль, немає. Справді, історія, яка має властивість повторюватися (згадаймо перипетії зі спорудженням пам'ятника Кобзареві в Києві), що розпочалася в 1905 р., про що активно писала газета «Громадська думка»/«Рада», а завершилася перед Другою світовою війною, повторилась як фарс у «запорізькій шевченківській епопеї», якій вже майже сто років. Так, 19 травня 1917 р. Олександрівське товариство «Просвіта» повідомило міську Думу про створення комітету зі спорудження пам'ятника Т. Шевченку і просило Думу передати цьому комітету кошти, зібрані на пам'ятник царю Олександру II. Того ж дня Дума ухвалила постанову: «В отношении ходатайства товарищества «Просвіта», поручить управе собранные на устройство памятника Александру второму деньги, находящиеся в переходных суммах, перечислить в депозиты управы и хранить до тех пор, пока не выяснится вопрос о месте для постановки памятника поэту Шевченко».

Але час минає, українське суспільство, як і весь цивілізований світ уже відзначили 202-ї роковини від дня народження великого поета, а повноцінного пам'ятника Кобзареві, який бував на Запоріжжі в 1843 р. («І на Хортиці, і скрізь був і все плакав...», – писав Шевченко другові Я. Кухаренкові пізніше, після відвідин землі козацької), вдячні нащадки запорізьких козаків так і не спромоглися спорудити. «Виходом зі становища» стало погруддя Кобзаря, споруджене в Шевченківському районі м. Запоріжжя ще за радянської доби. А запоріжці, які «загальмували» не третьому турі й не на один рік, терпляче чекають обіцяного монумента. Газета детально розповідала про перипетії з будівництвом пам'ятника Кобзареві в Запоріжжі (1999. – 5 берез; 2012. – 13 берез.).

Продовженням цієї теми можуть стати зовсім «свіжі» публікації. Це лист читача газети, журналіста-ветерана Ж. Кучмія

«Де «прописатися» Кобзареві?», а також відповідь директора департаменту архітектури та містобудування Запорізької міськради В. Трубіна, який, зокрема, наголошує на тому, що місце для пам'ятника визначене в сквері Театральному (перед приміщенняи обласного академічного театру імені В. Магара).

Цією проблемою глибоко переймається і письменник П. Ребро, голова оргкомітету зі спорудження пам'ятника Т. Шевченку в Запоріжжі, почесний громадянин цього міста (2014. – № 16). Автор пригадує, як у далекому 1929 р. газета «Червоне Запоріжжя» (згодом перейменовано в «Запорізьку правду») писала: «Дніпрогес – це найкращий пам'ятник борцям за волю трудящих, і серед цих борців почесне місце належить Шевченку».

Письменник переповідає, що після Шевченківського свята «В сім'ї вольній, новій» у 80-х рр., запорізькі письменники звернулися до земляків із закликом гуртом (чи, як колись казали, толокою) збудувати пам'ятник геніальному співцеві України й здобули підтримку. Невдовзі на рахунку обласної організації Товариства охорони пам'яток історії і культури зібралася значна сума. Та поки вирішували питання про місце спорудження монумента (ці дискусії тривають досі), чекали дозволу «згори» на конкурсі і проводили його в два тури, грянула гіперінфляція і знищила ті кошти.

«Як це не прикро, – зазначав письменник, – а нині ми змушені починати з нуля. А втім, не з нуля: є проект скульптора Владлена Дубініна, схвалений Спілкою письменників України і запорізькою «Просвітою». Визначене місце для пам'ятника – напроти театру імені Магара. І є, нарешті, рішимість запорізької міської влади спокутувати мимовільний гріх перед найбільшим співцем козацької землі. Отож, засукаймо рукава – тобто збираймо необхідну суму (хоч по гривні, хоч по долару). Уявімо бодай на хвильку ту мить, коли нарешті спаде покривало – і Запоріжжя побачить свого пророка й поета-генія. Покладімо до його ніг квіти і покаймося, що ми навіть у такому святому ділі були не дружними. Прости нас, батьку Тарасе!».

Але не все, як кажуть, так погано у нашому домі. Свідченням цього є репортаж номера про відкриття відновленого пам'ятника Т. Шевченку в селищі Велика Білозерка (який, до речі, з'явився тут ще в травні 1961 р.), кошти на реконструкцію якого зібрала місцева громада (2014. – № 3–6). Не можна не запам'ятати таке висловлювання місцевого мешканця В. Баранова: «Я думаю, що до слова Великого Кобзаря люди будуть звертатися завжди, бо там все таке глибоке, пережите, там вся Україна».

Прикметно, що цей номер насичений публікаціями на шевченківську тематику. На третій сторінці вміщена кореспонденція «А оріхівські майстрині вишивають … книгу», у якій ідеться про те, що в Оріхівському районі за ініціативою завклубом села Копані С. Кравченко почали вишивати книгу за творами Т. Шевченка, її ініціативу підтримали в районі. Приваблює читача й інформація «Не дивуйтеся, якщо вас зупинять на вулиці», де розповідається про початок акції з нагоди ювілею Кобзаря. Її особливість полягає в тому, що поезії Т. Шевченка можна буде почути скрізь: на вулиці, в дитсадку чи школі. Тому жителі міста хай не дивуються, – зазначає автор. Започаткували цю акцію в обласній науковій бібліотеці імені Горького.

У рубриці «На закінчення номера» вміщена замітка з фотоілюстрацією «Біла мазанка із … пап'є-маше». Вона розповідає про те, що викладач кафедри філософії Запорізького національного технічного університету запропонував провести семінарське заняття на тему: «Українська хата в образотворчій спадщині Шевченка». Сам він виготовив із пап'є-маше хату-мазанку, фігуру Тараса Шевченка. Над цим працював майже півроку.

Насичено подано Кобзареву тематику в № 20–21 за 2014 р. Зокрема, тут уміщено статтю В. Московцевої «Що в імені тобі моєму?», де йдеться про «географічне» втілення Шевченкового імені в Запорізькій області. Автор досліджує топоніміку, стверджуючи, що в реґіоні існує 14 сіл, назви яких походять

від прізвища Шевченка – у Василівському, Запорізькому, Куйбишевському, Михайлівському, Новомиколаївському, Приазовському, Токмацькому, Якимівському районах. А в Бердянському, Вільнянському і Пологівському існує аж по два села, пов'язаних із Шевченком. Так, у Василівському районі в селі Шевченко чимало людей шанують поета: літня вчителька, яка, немов дорогоцінний скарб, зберігає вдома столітній «Кобзар», що в дитинстві читала її бабуся. Дівчинка-вірменка, котра приїхала в нашу країну, не знаючи ані української, ані російської мови, але за один рік вивчила українську і залюбки декламує Кобзареві вірші напам'ять. Родина Шевченків, у домашній бібліотеці яких твори великого однофамільця на чільному місці, а в обійсті росте виноград «Шевченко».

«За статистикою, Шевченко – найбільш поширене в Україні прізвище. Під час перепису 2001 року його носили 158 тисяч 462 особи. А Тарас Шевченко успадкував це прізвище… по жіночій лінії. В 1600-х роках у рідному селі поета Керелівці (нині Шевченкове) жив Іван Швець, який шив чоботи. Він мав одну дочку Єфросинію. Січовик-запорожець на ймення Андрій (Тарасів прадід) пристав у прийми до Єфросинії. Він став зватися Шевченком, бо тоді, за звичаєм, приймак брав прізвище своєї жінки…», – зазначає авторка.

Загалом у Запорізькій області сім населених пунктів мають назву Шевченка (всього в Україні сіл із такою назвою 34), ще чотири – Шевченкове (в Україні – 60) і, крім того, три – Шевченківське (в Україні їх шість). Нескладний підрахунок показує, що на території області розташована сьома частка всіх українських сіл, назви яких пов'язані з прізвищем поета.

Найбільше з цих сіл – Шевченківське Куйбишевського району: у ньому 839 жителів. До речі, сільрада тут теж Шевченківська – в області з такою назвою їх дві (друга в Приазовському районі). У центрі села, поблизу школи й Будинку культури, стоїть пам'ятник Кобзареві, за яким дбайливо доглядають. Біля нього збираються на перший та останній дзвоники школярі, до

нього в день весілля приносять квіти молодята. А найменше – Шевченкове Жовтневої сільради Токмацького району. Тут 23 двори та 46 жителів (зокрема 14 пенсіонерів і 7 дітей).

У публікації також ідеться про те, що більшість шевченківських сіл області виникли у 1920-х рр. «Наймолодшим» умовно можна вважати село Шевченко Приазовського району. Щоправда, його заснували ще 1856 р. як Новотроїцьке; нову назву дали відносно недавно, у 1966-му. А от село Шевченкове в Пологівському районі, ймовірно, є найстарішим. Засноване ще 1790 р., воно довго звалося Петропавлівкою. Після революції подібна назва була не на часі, тому 1922 р. його одним із перших пойменували на честь великого українського поета. У старому селі панує дивовижна аура, і люди живуть довго, як-от: Марфа Антонівна Білич, котру кілька років тому «Запорізька правда» на своїх сторінках привітала зі столітнім ювілеєм.

Прикметно, що в Бердянському та Пологівському районах діють агрофірми імені Тараса Шевченка. А Шевченківський район — найбільший в обласному центрі за площею (98 квадратних кілометрів) і кількістю населення (понад 157 тисяч осіб). Його утворили в грудні 1962 р. Найбільший Палац культури Мелітополя – теж із іменем Шевченка (не так давно тут зробили ремонт великого залу на 750 місць). А в Запоріжжі тезка мелітопольського ПК – Будинок культури АТ «Мотор Січ», який славиться заслуженим ансамблем танцю «Запорожець». З гордістю носить ім’я поета Запорізька загальноосвітня школа № 1. Ось такі цікаві відомості «географічного» характеру, пов’язані з іменем Великого Кобзаря.

Привертають увагу архівні відомості, які розповідають про зв’язок Запорізького краю із Кобзарем. Так, кореспонденція «Образ Великого Кобзаря у світогляді українських школярів 20-х років минулого століття» розповідає про документи, що зберігаються в фондах Державного архіву Запорізької області (2014. – 15 лют.). Вони яскраво засвідчують всенародну любов до Кобзаря: розповідають, як саме готувалися та проводили-

ся різнопланові заходи: вечори, мітинги та збори, присвячені Шевченкові. Рядки протоколів засідань різноманітних комісій, комітетів, установ та газетних повідомлень інформують нас про асигнування коштів на будівництво та про саме будівництво пам'ятників Кобзареві, увічнення його імемі в назвах населених пунктів, підприємств, установ, вулиць міст і сіл.

Кілька фондів висвітлює діяльність установ (театрів, заводів, організацій тощо), що мали ім'я Шевченка. Наприклад, у II Преображенській трудовій школі Оріхівського району на 9–10 березня 1927 р. було у планах: ознайомлення зі статтею «Шевченко – поет трудящих», вивчення та спів «Заповіту», малювання портрета Тараса та проведення урочистих зборів, присвячених Кобзареві, під час яких учні прослухали б доповідь «Т. Г. Шевченко, його життя та праця», продекламували вірші та поспівали. І все це обговорити та в підсумку написати твір. «Один з цих творів, написаних учнями по завершенню ознайомлення з життям та творчістю Кобзаря, – твір учениці Преображенської школи Вакуленко Марії «Життя Т. Г. Шевченка», подається нижче. Твір, написаний під враженням цих днів містить образ Шевченка, який цілком відповідав офіційному на той час образу – образу поета-революціонера, борця за кращу долю трудящих, людини, що зазнала жорстких випробувань від царизму за свої переконання. «Тарас Григорович Шевченко родився в селі Моринцях на Київщині тисячу вісімсот чотирнадцятому році десятого березня. Батьки у Шевченка були кріпаки. Кріпакам у панів жилося дуже погано: пани їх били, продавали, програвали в карти, й міняли на собак. З малих літ Тарас остався круглим сиротою й поневірявся у дяка за попихача, у пана за козачка й кухарчука і за служника у маляра. Двадцяти чотирьох років Тараса викупили з кріпацтва. Тарас Шевченко написав книжку «Кобзар». У цій книзі Шевченко писав про селян: як їм жилося у панській неволі, як знущалися над ними пани. Тарас писав і про царів. Він писав, що цар найбільший пан між панами, що цар кат робітників та селян. Цар приказав заслати Шев-

ченка в москалі в Оренбурзькі степи, де він і пробув десять років. Там йому заборонили писать та читать. Вернувся Тарас на Україну хворим чоловіком. На Україні жилось йому погано бо поліцаї та жандарі увесь час слідкували за ним. В тисячу вісімсот шістдесятого року одинадцятого березня Шевченко помер. Пам'ять про Шевченка не вмерла і не вмре. Радянська влада шанує Шевченка як борця за долю працюючих. Шевченка поховали над Дніпром на могилі коло м. Канева. Радянська влада збудувала Шевченкові пам'ятника», – йдеться в архівній справі.

У публікації за матеріалами цього ж архіву під назвою «Невмируща народна любов запоріжців до «Безсмертного співця українського народу Т. Шевченка» (2014. – № 26–27) ідеться про події 1939 р., коли Запорізька область готувалася до 125-річчя від дня народження Т. Шевченка. Сотні трудящих індустріального Запоріжжя – сталевари, доменники, комбайнобудівники, алюмінники, магнієвіки, тисячі трудящих по всіх районах області, учнівська молодь влаштовують урочисті заходи, висловлюючи шану й безмежну любов до полум'яного Кобзаря.

На сторінках місцевої преси в ці дні люди прагнуть висловити свою повагу, вдячність поетові, передати свої думки про його твори. З листа Ф. Нірода: «Шевченко не тільки геніальний поет, він також великий художник-реаліст. Все портретне малярство Т. Шевченка просякнуте простотою, позбавлене штучних ефектів, правдиве й неприкрашене… Зараз, коли існує в місті Харкові галерея картин, чудове приміщення, де зібрано 500 картин, портретів, рисунків, акварелей і офортів, коли великими тиражами видаються збірники репродукцій з творів Шевченка, – його мистецтво стало справжнім надбанням широких мас. По сьогоднішній день його творчість – це високо піднятий стяг реалістичного мистецтва, прекрасний приклад для наших молодих художників».

«Тарас Григорович Шевченко був полум'яним патріотом своєї Батьківщини. Він любив її палко, всім своїм великим і щирим серцем і пристрасно ненавидів її ворогів, що проливали

кров українського народу, зазіхали на його свободу і незалежність. Саме ця риса в творах поета подобається мені. Особливо я люблю поеми: «Тарасова ніч», «Гамалія», «Гайдамаки», – так писав до редакції газети «Червоне Запоріжжя» учасник боїв біля озера Хасан В. Браїлов.

У кореспонденції повідомляється і про те, що редакція райгазети Токмацького району «Більшовицьким шляхом» розіслала своїм читачам листи з проханням узяти участь у шевченківських торжествах. У дні ювілею редакція одержала 315 листів від читачів творів Шевченка. Ось кілька уривків із цих листів. Колгоспник артілі ім. Сталіна В. Стрюк писав: «Шевченко! Коли я читаю вдумливо його просту поезію, в моїй уяві вимальовується маленький білий хлопчик. Ще будучи дитиною, Шевченко не міг терпіти неправди: «Чи буде правда між людьми?» – І впевнено відповідає: «Повинна бути». На протязі всього життя він мріяв, щоб Україна стала вільною, щоб старе село з облупленими хатами зажило по новому». Учителька середньої школи № 1 м. В. Токмак Н. Воленко зазначала: «… Серед темряви і свавілля Шевченко висловлював все, що йшло з глибини народних сердець… Шевченко наш тому, що він ніколи не зраджував трудовому народу».

Цікаві архівні відомості друкує «Запорізька правда» (2016. – 20 лют.) у підбірці «Архівна хроніка»: «Липень 1903 року. Звіт Ради благодійного товариства при соборній церкві міста Олександрівська про використання «збору в 57 карб. з музично-вокального вечора, який влаштували прихильники малоросійського поета Т. Г. Шевченка, призначеного на придбання книг для безплатної бібліотеки…». Це перша згадка про Великого Кобзаря в документах обласного архіву. У витязі з протоколу засідання Олександрівської міської Думи від 11 березня 1911 р. наголошено: «Розглянувши… клопотання групи жителів міста про найменування одного з навчальних міських училищ «Шевченківським» у пам’ять про 50-річчя зо дня смерті українського поета Т. Г. Шевченка, міська Дума постановляє: найменувати…

міську початкову школу, що призначена за шкільною мережею до будівництва на майдані його ж, Шевченка, імені».

Через три роки, 11 березня 1914 р., подано нову інформацію: «Розглянувши… доповідь училищної комісії про святкування містом столітнього ювілею до дня народження поета Т. Г. Шевченка», Олександрівська міська Дума прийняла постанову: «…Асигнувати за кошторисом поточного року 50 карбованців на установку пам'ятника Т. Г. Шевченку в місті Києві». Але 28 квітня того ж року в повітовий Олександрівськ із губернського міста Катеринослава надійшло розпорядження губернатора, де він осадив «надто грамотнее» місцеве самоврядування: «Міська дума, асигнувавши означену суму, вийшла за вказані міському громадському управлінню законом межі діяльності, бо ці асигнування не відносяться до користей і потреб м. Олександрівська… Пан губернатор… не знайшов можливості допустити до виконання вищезгадану постанову Думи…».

Олександрівське товариство «Просвіта» 19 травня 1917 р. звернулося з проханням до Міської думи про створення комітету зі спорудження пам'ятника Т. Шевченку в місті, просило передати кошти, зібрані на пам'ятник Олександру II, і делегувати до комітету своїх представників. Документ підписано головою Ради Р. Квіткою, за писаря був Петро Зіненко. Того ж дня Олександрівська міська дума прийняла постанову: «Відносно клопотання товариства «Просвіта», доручити управі зібрані нею на влаштування пам'ятника Олександру II гроші, які знаходяться у перехідних сумах, перерахувати на депозити управи і зберігати, доки не з'ясується питання про місце для установки пам'ятника поету Шевченку».

Гідно відзначити 200-літній ювілей Великого Кобзаря в області готувалися культурно-мистецькі заклади: бібліотеки, школи, виші, театри, філармонія, музеї. Тож газета «Запорізька правда» ретельно відстежувала всі ці події, детально про них розповідала, часто підкріплюючи текст ілюстративним матеріалом, що робило його повнішим, насиченішим.

Варто зазначити публікації 2014 р.: «Наша дума, наша пісня не вмре, не загине» (23 січ.), «Нам треба почути його голос…» (13 лют.), «Кобзареве слово у книгах і на полотні» (8 лют.), «Опера, яку написав друг Тараса Шевченка» (20 лют.), «Молитва» до всіх людей на землі» (13 лют.), «Пісня «Калина Хортицька» (муз. Юрія Івченка, слова Пилипа Юрика) (6 берез.), «У Концертному залі імені М. Глінки. Невгасима муза Кобзаря», «В сім'ї вольній, новій…» (27 берез.), «П'ять сторінок із незвичайної «книги», «Пізнаємо з дітьми Кобзареву мудрість. Роздуми про Шевченка» (20 берез.), «Маленькі «Кобзарики» від дітвори» (5 берез.).

Особливу увагу слід зосередити на тематичному розвороті (№ 26–27. – С. 10–11). На одній з його сторінок вміщено три публікації, присвячені Т. Шевченкові. Це «Невгасима муза Кобзаря», де розповідається про шевченківський концерт у філармонії; «Поцілуйте кожну літеру» (кореспонденція про виставку вишиванок, виробів із дерева та кераміки запорізьких митців із нагоди 200-ліття Кобзаря, облаштовану в обласному осередку Національної спілки художників України), а також лист давнього автора газети, 89-річного ветерана війни та праці Г. Проценка «…А кирилівці все одно читали «Заповіт»!». Автор схвильовано розповідає про спогади з дитинства, яке провів у селі Кирилівці на Черкащині, батьківщині поета. Там він почув дивну розповідь про те, як його родина колись приймала на обіді великого Тараса. Згадує слова Шевченка, сказані при прощанні: «Не будемо журитися, буде й на нашій вулиці свято без кріпацтва». Згадував автор, як у березневі дні 1911 р. селом їздив урядник і кричав, щоб люди не читали «Кобзаря», а хто має цю книжку, повинен віддати. Та селяни книжок не віддали, а вірші поета читали вголос, навіть заборонений «Заповіт».

Варто згадати ще про кілька особливостей висвітлення шевченкіани на сторінках «Запорізької правди»: у п'яти районах області з нагоди 200-ліття Кобзаря серед учнів випускних класів був організований конкурс на краще написання твору на тему «Шевченко

і Запоріжжя». Висвітлення цієї акції продемонструвало прагнення учнівської молоді до вивчення відомостей про рідний край, виховання патріотизму та утвердження національної пам'яті.

Традиційно на останніх сторінках газета вміщує рубрику «Настрій». У зв'язку з ювілеєм Шевченка тут надруковано кілька кросвордів на шевченківську тематику (зокрема, № 11–12, 23–24, 31–32, 36); загалом 22, де були закодовані назви поезій, героїв його творів, як-от: «Гайдамаки», «Причинна», «Сон», «Думи мої…», «Кавказ» та ін.

Помітною стала й рубрика «Читаємо «Кобзаря», в якій газета вміщувала поезії Т. Шевченка. У листах, що надходили до редакції, читачі з вдячністю відгукувалися на запровадження цієї рубрики, оскільки купити нині «Кобзаря», на жаль, не всім по кищені, а прочитати його на сторінках обласної газети – реально і доступно для кожного.

На жаль, нинішня система цінностей схиляється в бік масової культури, тобто всього того, що в жодному разі не може бути взірцем грамотності й високих естетичних цінностей. Прикро усвідомлювати, що з негативними тенденціями в суспільстві практично не ведеться боротьба, що призводить до споживання населенням інформаційних послуг низького ґатунку, які негативно впливають на свідомість читачів. Ось чому важливо протистояти цьому.

Тож «Запорізька правда», наслідуючи кращі традиції мовної культури, звертається до цінностей вічних, якими є насамперед твори Т. Шевченка і події, пов'язані з його життям. Завдяки цьому формується світогляд читачів, їхня мовна культура – на кращих прикладах національної гордості українського народу – шевченкіані. І це підтверджує позицію видання: мовну культуру людини потрібно виховувати повсякчас, усіма засобами впливу. Прикладом стали вищезгадані публікації, які не лише збагачують читача духовно, а й впливають на його національну свідомість, допомагають відчувати себе українцями, продовжувачами славного козацького роду. Отже, ознайомлюючись

із текстами публікацій «Запорізької правди» про висвітлення шевченківської тематики, можна зазначити оригінальність подання матеріалів, не лише їх позитивний вплив на аудиторію, а й залучення до широкого діалогу громадськості.

Висновки. Таким чином, на нинішньому етапі роль газети в пропаганді рідної мови, вихованні мовної культури реґіону, духовних традицій на прикладах висвітлення шевченківської тематики велика, оскільки вона сприяє формуванню в населення духовних цінностей, культури, патріотизму. Тому рубрики та вміщені в них матеріали досить своєчасні, актуальні. Їхня головна цінність – факти, події, коментарі – допомагають сучасному читачеві орієнтуватися в соціумі й робити певні висновки стосовно духовної спадщини як безцінної джерельної бази національної пам'яті.

1. Крупський І. В. Національно-патріотична журналістика України (друга половина XIX – перша чверть XX ст.) / І. В. Крупський. — Львів : Світ, 1995. — 184 с.

2. Романюк М. Українське пресознавство на порозі XXI століття / М. Романюк. — Львів, 2000. — 110 с.

3. Сидоренко Н. М. Українська преса як фактор формування національної свідомості (XIX — поч. XX ст.) / Н. М. Сидоренко // Журналістика : Преса, телебачення, радіо : міжвід. наук. зб. — 1992. — Вип. 24. — С. 3—12.

4. Шевченківський словник : у 2 т. / ред. кол. : Є. П. Кирилюк (відп. ред.) [та ін.]. — К. : [Вища шк. Голов. ред. УРЕ], 1976. — Т. 1: А – Мол. — 416 с.

5. Шевченківський словник : у 2 т. — К., 1977. — Т. 2 : Мол – Я. — 412 с.

6. «Запорізька правда» (1917–2007 рр.): погляд крізь роки : матеріали міжреґіональної науково-практичної конференції. Запоріжжя, 26—27 жовтня 2007 р. / [Запорізький нац. ун-т, ф-т журналістики; за ред. А. В. Кобинець]. — Запоріжжя : ТОВ «ВПО «Запоріжжя», 2008. — 114 с.; Головін А. «Запорізька правда»: історико-літературний нарис / А. Головін. — Запоріжжя : Газетне видавництво і друкарня Запорізького обкому КП України.

UDC 007: 821.161.2

SHEVCHENKO SUBJECTS ON THE PAGES OF «*ZAPORIZKA PRAVDA*»: FORMATION OF THE NATIONAL AND PATRIOTIC WORLD LOOK

Kobynets Alla, PhD in Philology
Institute of Journalism of Taras Shevchenko National University of Kyiv, 36/1, Melnykova St., Kyiv, 04119, Ukraine, e-mail: ravlik5@ukr.net.

The article deals on the experience of the local newspaper, aimed at raising patriotic and national memory among its readers. «Zaporizka Pravda» works very fruitfully in this field while publishing articles about Shevchenko and events, connected with his 200th anniversary. The newspaper not only promotes native Ukrainian word, but also reveales the dignity, humanity, depth of the Ukrainian language through a passionate word of the poet.

The regional newspaper communicates both the past and present, publishing articles about Taras Shevchenko. Enriched byh fact, reports, photos, interviews, articles, etc., are the main genres, which allow understanding of the significance of the topic and its importance for readers, especially researchers of the Ukrainian press.

The author's position is an important element of the publications, as they demonstrate their own research and conclusions in the field of Shevchenko's life. One of the features Shevchenko coverage is Crossword puzzles on the pages of «Zaporizka Pravda» are sometimes based on poet's creativity. The articler analyzes the language situation in Zaporozhia regional press, its features and trends, developed in recent years.

***Key words**: Taras Shevchenko, national memory, outlook, media space, article, language.*

ШЕВЧЕНКОВСКАЯ ТЕМАТИКА НА СТРАНИЦАХ «ЗАПОРІЗЬКОЇ ПРАВДИ»: ФОРМИРОВАНИЕ У ЧИТАТЕЛЕЙ НАЦИОНАЛЬНО-ПАТРИОТИЧЕСКОГО МИРОВОЗЗРЕНИЯ

Кобинец Алла

В статье исследуется опыт областной газеты, направленный на воспитание у ее читателей патриотического мировоззрения, утверждения национальной памяти. В этом направлении «Запорожская правда» работает достаточно плодотворно, размещая публикации о Т. Шевченко и событиях, связанных с его 200-летним юбилеем. Газета не только пропагандирует родное украинское слово, но и учит достоинству, человечности, помогает познать глубину языка через пламенное слово Кобзаря.

Областная газета, печатая материалы шевченковской тематики, обращается как к минувшим дням, так и к нынешним. Среди газетных материалов – репортажи (фоторепортажи), актуальные интервью, статьи, обогащенные разнообразным фактажом, который дает возможность глубже постичь важность избранной темы и ее значение для читателей в частности, и для исследователей истории украинской прессы в целом.

Важным моментом в газетных публикациях является присутствие автора, его собственные исследования в шевченковедении, итоги. Одна из особенностей освещения шевченковской тематики на страницах «Запорожской правды» – размещение кроссвордов, главной составляющей которых есть творчество Великого Кобзаря, «зашифрованное» в названии конкретного произведения или его героя.

***Ключевые слова**: Тарас Шевченко, национальная память, мировоззрение, медиапространство, публикация, язык.*

1. Krupskyj I. V. National-patriotic Journalism of Ukraine (Second half of the XIXth — the first quarter of the XX century) / I. V. Krupskyj. — Lviv : Svit, 1995. — 184 p.

2. Romaniuk M. Ukrainian Press Studies on the Threshold of the XXI century / M. Romaniuk. — Lviv, 2000. — 110 p.

3. Sydorenko N. M. Ukrainian Media as a Factor of National Consciousness (XIX – beginning of the XX century) / N. M. Sydorenko // Journalism : Press, Television, Broadcasting. — 1992. — Vol. 24. — P. 3—12.

4. Shevchenko Vocabulary : in 2 volumes / ed. by E. P. Kyrylyuk. — Kyiv : [Vyscha schola], 1976. — Vol. 1: A — Mol. — 416 p.

5. Shevchenko Vocabulary : in 2 volumes. — Kyiv, 1977. — Vol. 2: Mol – Ya . — 412 p.

6. «Zaporizka pravda» (1917—2007): A View Through the Years : materials of the interregional scientific conference. Zaporizhia, October, 26—27, 2007 / [Zaporizhia University, Department of Journalism ; ed. by A.V. Kobynets]. — Zaporizhya : VPO Zaporizhya , 2008. — 114 p. ; Golovin A. «Zaporizka pravda» : Historical and Literary essay / A. Golovin. — Publishing of Newspaper and Printing House of Zaporizhia Regional Committee of the CP of Ukraine.

Стаття наійшла до редакції 15.01.2016